

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Chomicz

pt. „ *Przestępczość obywateli Polski w Londynie. Aspekty kryminologiczne* ”

Przedstawioną do oceny rozprawę doktorską mgr Katarzyny Chomicz oceniam pozytywnie. W związku z tym może ona być podstawą dalszych procedur w jej przewodzie doktorskim .

I. Wybór tematu rozprawy doktorskiej

Temat rozprawy został wybrany prawidłowo. Przekonanie o takim wyborze wynikało z faktu „fluktuacji intensywności procesów migracyjnych, stanowiących o jednym z najważniejszych czynników społecznych oraz gospodarczych świata. Spowodowały one przemieszczenie się ludności w tym również polskiej, w kierunku Wielkiej Brytanii niosąc za sobą skutki zarówno pozytywne jak i negatywne w postaci zjawisk patologicznych, kryminogennych itp.”

Wyznaczenie zakresu i określenie rozmiaru przestępczości w latach 2004-2016, której sprawcami na terenie Londynu są obywatele Polski jest możliwe poprzez przeprowadzenie badań zarówno dogmatycznych, jak i empirycznych. Pozwalają one na wskazanie skali, przyczyn i skutków tego zjawiska. Z powyższych powodów wybrany przez mgr Katarzynę Chomicz temat zasługuje na uznanie i daje możliwość przeprowadzenia analizy naukowej. Uważam, że problematyka której realizacji podjęła się Autorka jest bardzo trudna, złożona . Wymaga sporego wysiłku z uwagi chociażby na fakt, iż badania były przeprowadzane na terenie Wielkiej Brytanii i realizacji w języku angielskim. Podjęte przez Doktorantkę wyzwanie stanowi bardzo pożądany do naukowej eksploracji obszar, którego zbadanie wymuszało od Doktorantki posiadania wiedzy związanej z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości Wielkiej Brytanii, ale także i gruntownego poznania istniejących czynników i dystryktorów warunkujących występowanie destrukcyjnych zachowań społecznych jakim jest popełnianie przestępstw.

II Konstrukcja rozprawy

Punktem wyjścia dla konstrukcji pracy, którą przedstawia Doktorantka we Wstępie, jest wysunięcie hipotezy badawczej odnoszącej się do przestępczości społeczeństwa polskiego, która nierozdzielnie wiąże się z emigracją do stolicy Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej – Londynu. W pracy nie dokonano wyraźnego podziału na część teore-

tyczną i empiryczną, ale daje się on zauważyć w treści pracy oraz tytułach poszczególnych rozdziałów. Praca składa się z pięciu rozdziałów poprzedzonych wstępem oraz podsumowanymi wnioskami z badań. W poszczególnych rozdziałach omówiono : metodykę pracy (rozdział I), zagadnienia ogólne (rozdział II), dynamika i struktura przestępczości obywateli Polski w Londynie (rozdział III), charakterystykę sprawców i ofiar przestępstw w Londynie w świetle przeprowadzonych badań (rozdział IV), możliwości zwiększania efektywności w zakresie ścigania i zwalczania przestępczości obywateli polski (rozdział V). Bibliografia obejmuje literaturę – 315 publikacji, akty prawne oraz źródła internetowe.

Układ pracy jest przejrzysty, tworzy logiczną całość. Pozwala to na stwierdzenie, iż Doktorantka dogłębnie przemyślała zagadnienie stanowiące tematykę rozprawy.

Rozdział 1 dysertacji ukazuje metodykę pracy. Doktorantka przedstawiła przyczynę zajęcia się problematyką, która stanowi jednocześnie punkt odniesienia dla podjętej analizy. Autorka podkreśla znaczenie jakie miało przystąpienie 1 maja 2004 r. ośmiu państw Europy Środkowej i Wschodniej (tzw. grupa państw A8) oraz wprowadzenie większej swobody zatrudniania pracowników przez Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (UK). Konsekwencją takich działań politycznych był napływ do Wielkiej Brytanii obywateli UE a w szczególności obywateli Polski. Skutki wynikające z takiego stanu rzeczy stały się przedmiotem analiz polityków, socjologów, prawników itp. Doktorantka pokusiła się, na odniesienie się do publikacji podejmujących problematykę emigracji do Wielkiej Brytanii. Podała diagnozę m.in. prace K. Marchlewicza, „Polacy przed angielskimi sądami karnymi w okresie Wielkiej Emigracji (1831-1862)”, a także J. Tottmana, zatytułowaną „Policing the EU A8 Polish Diaspora in London. Lessons learnt following the EU enlargement in May 2004”. Te publikacje jak i inne, pozwoliły Doktorantce na stwierdzenie, iż „zarówno w polskiej literaturze przedmiotu, jak i anglojęzycznej, brak jest aktualnego, syntetycznego, a przede wszystkim kryminologicznego ujęcia problemu przestępczości obywateli Polski w Londynie w latach 2004-2016”. W tej części rozprawy podjęła się Autorka przedstawienia zastosowanych metod i technik badawczych przy jednoczesnym ich uzasadnieniu. Zdaniem recenzenta, mgr Katarzyna Chomicz w sposób przekonujący przedstawiła motywację do podjęcia badań i ich użyteczne znaczenie. Określiła przedmiot, cel i zakres badań, wskazała także na ich organizację i przebieg. Podejście Doktorantki do tej kwestii zasługuje na wysoką ocenę – mieści się w koniecznym spektrum czynności organizacyjno – technicznych niezbędnych dla powodzenia przedsięwzięcia badawczego. Wytypowała główne i szczegółowe problemy badawcze a także nakreśliła hipotezę główną i hipotezy szczegółowe. Mam wrażenie, że w

kształtowaniu 3 hipotezy pojawiła się pewna nieścisłość polegająca na wskazaniu jako jednego z motywów popełniania przestępstw patologii społecznych (s. 17). Określony przez mgr Katarzynę Chomicz główny problem badawczy wymusił podział badań na fenomenologiczne, etiologiczne oraz efektywności. Badania fenomenologiczne, zostały ograniczone do przedstawienia rozmiarów, cech i form przestępczości obywateli Polski w Londynie. Badaniu poddano strukturę oraz dynamikę przestępczości omawianej grupy osób, na wspomnianym terenie, w latach 2004-2016. Badanie te, przedstawione w oparciu o dane statystyczne, miało na celu ustalenie skali problemu przestępczości wśród polskiego społeczeństwa w Londynie, jej transfigurację oraz zmienność czasową. Badania etiologiczne odnoszące się do czynników przyczynowych przestępczości, zostały oparte na kryterium istotnych wydarzeń gospodarczych, politycznych oraz społecznych na terenie Unii Europejskiej.

Badanie efektywności, będące typowymi dla analizy efektów środków, służących do walki z przestępczością, obejmowały swym zakresem analizę systemu ścigania i zwalczania przestępczości obywateli Polski w Londynie. W pracy starano się również zdiagnozować i ocenić efektywność owych działań. Punktem wyjścia było ukazanie roli Policji Metropolitalnej (*Metropolitan Police Service - New Scotland Yard*) oraz Policji Londyńskiej (*City of London Police*), jako formacji powołanej przede wszystkim w celu ścigania i zwalczania przestępczości. Zakres czasowy, który został przyjęty to 2004-2016 (12 lat). Początek tego okresu wyznaczała data – 1 maja 2004 r. Na szczególną uwagę zasługuje szerokie spektrum podjętych metod badawczych historyczną, analizy literatury, formalno-dogmatyczną, analizy statystyk, oraz studium przypadku. Interesujące jest ukazanie faktu, iż” w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej od dawna istnieje spór na temat „wyższości” statystyk policyjnych nad statystką sądową. Po raz pierwszy brytyjska statystyka kryminalna (zarówno sądowa, jak i policyjna) pojawiła się w 1856 r. Natomiast rok później zaczęto umieszczać statystkę policyjną przed sądową, co przyczyniło się do wielu sporów. Dopiero w 1893 r. zaczęto „faworyzować” dane sądowe twierdząc, że wynik postępowania jurysdykcyjnego jest najbardziej wartościowy i najdokładniejszy dla badaczy nad tematyką przestępczości, w przeciwieństwie do policyjnej wartości statystycznej. Dopiero w 1923 r. zaczęto brać pod rozwagę o równoważnym wartościowaniu obu rodzajów omawianej statystyki. Pomimo tego, do dziś, w UK istnieje przekonanie o niskim znaczeniu statystyki policyjnej”. Ujęcie m.in. takich treści tłumaczy przyczyny, dla których Doktorantka zastosowała takie a nie inne metody badawcze.

Organizacja i przebieg badań wskazują, na przemyślane działanie Autorki, właściwie dobraną strategię badawczą. Zastosowane w pracy metody oraz techniki badawcze rozdzieliły prowadzone badania na pięć etapów. Wymóg takiego podziału został podyktowany przez wzgląd na zróżnicowanie czasowe oraz wykorzystanie różnorodnych metod badawczych. Autorka zaznacza, iż określone trudności takie jak np. oczekiwanie na uzyskanie pozwolenia na prowadzenie badań w sądach angielskich powodowało równoległe prowadzenie kilka etapów. Etap I pracy został zrealizowany na początku studiów doktoranckich Doktorantki, tj. w latach 2011-2012 oraz podczas pobytu na Uniwersytecie *Abertay Dundee*, jako *Visiting Scholar* w 2013 r. W ramach tego etapu Doktorantka gromadziła dostępną literaturę, odnoszącą się do problematyki: procesów migracji, w szczególności obejmujących ich negatywne konsekwencje; przestępczości obywateli państw grupy A8, w szczególności obywateli Polski na terytorium UK; anglosaskiego systemu prawnokarnego; oraz systemu ścigania oraz przeciwdziałania przestępczości, dokonywanej przez obywateli Polski, bazując na przedsięwzięciach dokonywanych przez angielskie Policje. Opis bibliografii zamieszczonej na końcu pracy pozwala na stwierdzenie, iż Doktorantka w tym względzie dołożyła należytej staranności. Etap II odnosił się do weryfikacji określonych przepisów prawa angielskiego. Znalazło to odzwierciedlenie w ukazanej w pracy różnicy w kryminalizacji zachowań w systemie prawa anglosaskiego oraz polskiego. Autorka dokonała także weryfikacji aktów prawnych oraz wszelkiego rodzaju porozumień w zakresie europejskiej współpracy Policji.

Etap III prowadzenia badań dotyczył gromadzenia danych statystycznych, pochodzących od Policji Metropolitalnej Etap IV obejmował analizę akt spraw karnych, w których skazani zostali obywatele polscy w latach 2004-2016. Badania pilotażowe w tym zakresie zostały przeprowadzone w dwóch sądach okręgowych: *Harrow Crown Court* oraz *Central Criminal Court*. V Etap obejmował opracowania zebranego materiału i weryfikację postawionych hipotez badawczych.

Podział prowadzonych badań na 5 etapów pozwolił na ich usystematyzowanie i umożliwił organizację kolejnych etapów badawczych. Realizacja każdego z etapów miała wpływ na kolejny. Taka organizacja działań Doktorantki dała możliwość weryfikacji postawionych założeń, które przekładały się na sposób podjęcia dalszych prac.

Treść tego rozdziału, pomimo niewielu uchybień językowych wskazuje na wysiłek jaki Doktorantka włożyła na przygotowanie bazy merytorycznej dla podjętych badań.

W **rozdziale II** pt. Zagadnienia ogólne ukazana została historia emigracji obywateli Polski do Wielkiej Brytanii oraz specyfika angielskiego prawa karnego z podkreśleniem różnic w

kryminalizacji zachowań w systemie prawa anglosaskiego. Interesujący rozdział stanowiący punkt wyjścia do scharakteryzowania osoby sprawcy jak i zasad odpowiedzialności za popełniony czyn.

Autorka wskazane powyżej zagadnienia historyczne ukazała w rozróżnieniu na 3 główne fale emigracji :

- I falę datuje na wiek XVII do 1918 r. (1831–1866 r. tzw. Wielka Emigracja);
- II falę od 1918 do 2004 r. (1945-1990 r. tzw. Druga Wielka Emigracja);
- III falę - po 2004 r.

Pozwoliło to Autorce na zachowanie rygoru porządkowego tym bardziej, iż wplata w treść swoje własne przemyślenia i uwagi. Swoją wypowiedź uzupełnia danymi statystycznymi zamieszczonymi w treści, jak i 4 tabelach i wykresie. Tłem do powyższego jest odniesienie się do migracji do Wielkiej Brytanii obywateli, innych niż Polska, państw.

Autorka podsumowuje przedstawione zagadnienia stwierdzeniem, że obywatele Polski przyjeżdżają do Wielkiej Brytanii, głównie w celu zarobkowym.

Opierając się na założeniu, iż podstawową różnicą pomiędzy polskim a angielskim systemem prawa są źródła, na których kształtuje się system. Angielsko-walijskie prawo karne opiera się na dwóch podstawowych elementach, tj.: regułach *Common Law* – wyrokach sądowych, mających znamię precedensu oraz ustawach wydawanych przez Parlament (*statutes*) Doktorantka dokonuje interesującej analizy „przepisów” stanowiącej punkt wyjścia dla dalszych rozważań dotyczących wybranych kategorii przestępstw popełnianych w Londynie przez obywateli Polski. Na uwagę zasługuje w szczególności tabela nr 5 ukazująca zagrożenie karą pozbawienia wolności w Polsce oraz Anglii i Walii.

Nie ulega wątpliwości, iż Autorka zgłębiła zagadnienie wykorzystując bogatą bibliografię. Mam niekiedy wrażenie, iż Doktorantka zbyt mocno zawiera treściom przez siebie cytowanym. Dlatego też pojawiają się pewne niekonsekwencje najczęściej językowe.

Kolejny **rozdział (III)** prezentuje dynamikę i strukturę przestępczości obywateli Polski w Londynie, w latach 2004-2016. Dokonuje tego Doktorantka na podstawie uzyskanych danych statystyki policyjnej za lata 2004-2016 oraz sądowej za lata 2007-2010. Dzięki takiemu podejściu do problematyki uzyskała wskaźniki pozwalające na charakterystykę oraz zmienność czasową zjawiska przestępczości obywateli Polski w Londynie. Pomimo tego, iż w przedstawionych danych widać wyraźną niespójność czasową Autorka wyciąga istotne

wnioski m.in. takie, iż statystyki sądowe, opracowywane przez Ministerstwo Sprawiedliwości (*Ministry of Justice*) są bardzo skrupulatne oraz zawierają wiele szczegółowych i interesujących informacji. Większość zaś danych o charakterze liczbowym odnośnie do wyroków sądowych jest ogólnodostępna w Internecie.

Pozwoliło to także Autorce na ujawnienie wielu rozbieżności statystycznych. Niemniej jednak analiza zaprezentowanych danych liczbowych pozwoliła mgr Katarzynie Chomicz na potwierdzenie stanowiska, iż zjawisko przestępczości obywateli Polski w Londynie, w znacznej mierze to przestępstwa o niskim ciężarze gatunkowym (w szczególności przestępstwa kradzieży oraz narkotykowe). Autorka w oparciu o uzyskane informacje odniesienie liczby obywateli Polski, odbywających karę pozbawienia wolności, stwierdziła, że jest ona znikoma i dowodzi, że tylko jednostki dopuszczają się popełniania najpoważniejszych przestępstw. Uzupełnieniem, a jednocześnie istotnym elementem ukazującym zjawisko przestępczości obywateli Polski w Londynie jest przedstawienie problemu występowania zjawiska ciemnej liczby przestępstw. Interesujące jest odniesienie się do British Crime Survey poprzez wskazanie braków danych odnoszących się do cudzoziemców- sprawców przestępstw.

Rozdział ten stanowi wyraz konsekwencji Doktorantki w przedstawianiu zagadnienia określonego w temacie.

Kolejny **rozdział IV**, charakteryzuje zarówno sprawców, jak i ofiary przestępstw, w świetle przeprowadzonych badań aktowych 10 spraw karnych. Rozdział ten należy potraktować jako swego rodzaju podsumowanie ogólnej charakterystyki przestępczości obywateli Polski w Londynie. Doktorantka słusznie podjęła decyzję o zastosowaniu studium przypadku. Pozwala to na szerszą perspektywę popełnianego czynu jego sprawcy a także ofiary, a konsekwencji zjawiska przestępczości obywateli Polski w Londynie.

Na podstawie studium przypadku opisano rodzaje przestępstw oraz poszukiwano motywów, którymi kierowali się sprawcy czynów zabronionych. W rozdziale tym przeanalizowano nie tylko etiologię zachowań sprawców przestępstw, ale także rolę ofiary w genezie i przebiegu przestępstwa. Doktorantka nie tylko opisała zaistniałe zdarzenia, ale pokusiła się na wyciągnięcie wniosków, co stanowi istotną wartość dodaną recenzowanej rozprawy. Analiza zebranych danych, które zostały przedstawione w tym rozdziale pracy, odnośnie do przestępstwa, sprawcy, motywu oraz ofiary pozwoliły zweryfikować założoną na wstępie hipotezę badawczą.

Rozdział V pt. Możliwości zwiększania efektywności w zakresie ścigania i zwalczania przestępczości obywateli Polski poddaje analizie system funkcjonowania angielskiej Poli-

cji. Doktorantka skupiła się na zadaniach Policji Metropolitalnej (*Metropolitan Police Service*) oraz Policji Londyńskiej (*City of London Police*). Podkreśliła znaczenie jakie dla zwiększenia efektywności w zakresie ścigania i zwalczania przestępczości ma współpraca tychże formacji z innymi organami państwowymi oraz z sektorem prywatnym. Doktorantka dla pełnego obrazu przedstawianego zagadnienia ukazała inicjatywy, podejmowane w przedmiocie ścigania oraz zwalczania przestępczości w Londynie.

Doktorantka zauważa, iż „zwalczanie przestępczości międzynarodowej nie jest skuteczne, opierając się tylko na działalności pojedynczych państw. Poprzez taki stan rzeczy powstała konieczność ścisłej współpracy pomiędzy państwami w zakresie ścigania i zwalczania przestępczości. Państwa podejmują kooperację nie tylko światową, ale także regionalną, czego przykładem są państwa członkowskie Unii Europejskiej”. Dlatego też za niezbędne na potrzeby pracy Autorka uznała poddanie analizie istniejące instrumenty stworzone w ramach europejskiej współpracy policyjnej oraz europejskiej współpracy w sprawach karnych, uwzględniając przy tym problematykę wyłączenia Zjednoczonego Królestwa z uczestniczenia w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości UE. Doktorantka odniosła się także do kwestii współpracy policyjnej w sprawach karnych oraz sądowych, po opuszczeniu Unii Europejskiej przez Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

Uwieńczeniem niniejszej rozprawy jest podsumowanie, które zawiera bilans uwag oraz spostrzeżeń odnośnie do opisywanej problematyki. Zawiera on podsumowanie każdego z opisywanych rozdziałów, a także weryfikację głównego problemu badawczego oraz postawionych na wstępie i skorelowanych z nim hipotez badawczych.

Podsumowanie dogmatycznej oraz empirycznej treści rozprawy obejmuje wnioski z badań, stanowiące weryfikację założonych hipotez badawczych postulaty *de lege ferenda*. Analiza zjawiska przestępczości obywateli Polski w Londynie w latach 2004-2016 prowadzi do stwierdzenia, iż w ogólnym wymiarze przestępstw popełnionych w Londynie, nie jest to zjawisko dominujące. Mimo, iż liczba popełnianych przestępstw przez obywateli Polski spada to jednak przestępczość imigrancka znajduje się na dość wysokim poziomie, co może budzić niepokój brytyjskiego rządu. Prognozy dalszego rozwoju są negatywne, w szczególności w związku z wyjściem tego kraju z Unii Europejskiej. Kryzys gospodarczy w obliczu, którego staje Zjednoczone Królestwo, a także jego międzynarodowa sytuacja polityczna oraz kryzys migracyjny mogą być przyczyną wzmożonych zjawisk przestępczych.

Konkluzje : Niezależnie od zgłoszonych wcześniej uwag – wywody prowadzone w pracy są klarowne , a konkluzje zawarte we wnioskach i zakończeniu rozprawy dobrze osadzone w

jego treści. Praca zasługuje na szczególną uwagę ze względu na podjętą tematykę, która nie jest lub jest bardzo rzadko podejmowana w dyskursie naukowym. Wymaga jednakże uwagi na ważkość problemu stałego monitorowania przez praktyków jak i teoretyków. Język pracy jest jasny, komunikatywny, co sprawia, że uzyskana w ten sposób płynność wywodów zachęca do lektury kolejnych jej stron, również tych, które zawierają dane uzyskane w wyniku analizy empirycznej. Występowały nieliczne błędy językowe, gramatyczne czy też tzw. literówki. Przypisy i odnośniki wykonane zostały z reguły prawidłowo. Należy zatem uznać, że Doktorantka opanowała technikę wykonania opracowania naukowego.

W rozprawie Doktorantka odpowiedziała na sformułowane wcześniej pytania (hipotezy badawcze) stanowiące integralną całość ze wskazanymi w rozprawie problemami badawczymi.

Doktorantka wykorzystwała umiejętnie liczne opracowania zwarte, źródła internetowe, także przywołane akty można scharakteryzować jako adekwatnie dobrane do omawianej problematyki. Doktorantka swobodnie korzysta z literatury przedmiotu, bezpośrednio i pośrednio związanej z tematem rozprawy.

Wypada jednak wyraźnie podkreślić, że podniesione pewne wątpliwości nie mogą być postrzegane jako umniejszające ogólnie wysoką ocenę rozprawy, które stanowi poważne osiągnięcie badawcze, świadczące o dojrzałości i samodzielności naukowej mgr Katarzyny Chomicz w zakresie badań dogmatycznych i – przede wszystkim – empirycznych.

Reasumując, w związku z powyższą oceną wyrażam przekonanie, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Katarzyny Chomicz w pełni odpowiada wymogom stawianym rozprawom doktorskim w świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z dnia 16 kwietnia 2003 r.)

Wnioskuje zatem o przyjęcie rozprawy mgr Katarzyna Chomicz oraz o dopuszczenie Doktorantki do dalszych stadiów postępowania w przewodzie doktorskim.

Szczytno. 3.11.2017. r.

